

Виклики та загрози національній безпеці України: світові тенденції та національні перспективи

Бейлін М.В. к. т. н., с. н. с., доц., Харківський національний університет міського господарства, Новак А.М. Міжнародна асоціація ветеранів підрозділів Антитерору «АЛБФА», Київське відділення, Галушко С.О. заступник начальника Воєнно-наукового управління Генерального штабу Збройних Сил України

5 липня 2012 р. Верховна рада України схвалила рекомендації парламентських слухань, присвячених проблематиці стану та перспективам розвитку сектору безпеки України. Вищий законодавчий орган України рекомендував проведення комплексу заходів щодо покращення стану справ у сфері безпеки та оборони. Але будь-які зміни та реформи передбачають, перш за все, чітке розуміння викликів та загроз національній безпеці держави. В матеріалах зазначених парламентських слухань чітко визначено, що новий етап кардинальних трансформацій світової політико-фінансової системи, загострення боротьби за природні ресурси, економічна і політична експансія окремих країн обумовлюють зростання нестабільності в світі, у тому числі поблизу кордонів нашої країни. Погрози силою та застосування сили, зазіхання на суверенітет держав все частіше стають інструментом у міждержавних відносинах. Розширюється спектр та зростають масштаби викликів і загроз міжнародному миру і безпеці у політичній, економічній, зокрема сировинній, енергетичній, фінансовій, екологічній, продовольчій і особливо в інформаційній сферах. Одночасно і характер збройних конфліктів зазнає суттєвих змін внаслідок застосування в них якісно нових озброєнь і військової техніки, засобів розвідки, управління тощо. Отже, очевидно, що зазначені чинники обумовлюють необхідність пошуку та впровадження нових підходів щодо розв'язання проблем оборони України, забезпечення її національної безпеки.

Стислий аналіз нинішніх реалій міжнародної ситуації та безпекової політики свідчить, що продовж останніх десятиліть світ еволюціонував від двополярного часів «холодної» війни, через однополярний при домінуванні США, утворенні нових незалежних держав та розширенні НАТО і ЄС, до світу, який сьогодні набуває ознак багатопolarity.

Вітчизняні фахівці звертають увагу на те, що *об'єктивно змінилася і безпекова ситуація у світі у бік її ускладнення*: на відміну від стану стратегічної стабільності і ядерного стримування в умовах гарантій взаємного знищення, а потім спирання на один центр сили, нині система глобальної безпеки одночасно має багато полюсів, що робить її менш стійкою і вимагає максимально кооперативних підходів з боку усіх країн світу заради збереження глобального миру і безпеки.

Аналіз сучасних процесів міжнародного розвитку, який проведено експертами науково-дослідних установ держави, перш за все Національного інституту стратегічних досліджень, дозволив сформулювати їх тенденції:

— на тлі традиційних викликів «жорсткій безпеці» на міжнародні реалії суттєво впливає зростання ролі асиметричних загроз, передусім - терористичної, активізація транснаціональної злочинності та перетворення нових безпекових викликів на глобальну та постійну загрозу;

— спостерігається поступовий перерозподіл влади і ресурсів у глобальному масштабі від країн-боржників до країн-кредиторів;

— незважаючи на деяку економічну стабілізацію, досягнуту після 2008-2009 років, все ж таки слід очікувати загострення боротьби за сфери впливу між країнами з традиційними західними демократіями та країнами з так званими новими ринковими економіками, які прагнуть конвертувати свій економічний успіх і фінансову стабільність у закріплення або поширення певної системи власних цінностей.

При цьому в умовах наведених глобальних змін *дедалі актуальнішою ставатиме проблематика діяльності ООН та інших міжнародних організацій*, перш за все щодо реформування Ради Безпеки ООН з метою гарантування легітимності колективних дій із забезпечення міжнародного миру та безпеки. Паралельно зростатиме роль регіональних організацій, які перебиратимуть на себе більше відповідальності та провідну роль у практичній миротворчості. Можна стверджувати, що «Велика Двадцятка» відіграватиме ключову роль у встановленні міжнародних правил функціонування світової фінансово-економічної системи.

Ситуація в світі суттєво впливає на забезпечення національної безпеки України. В умовах відсутності на короткострокову перспективу загрози безпосередньої збройної агресії, ймовірність якої може істотно зрости в разі загострення внутрішньополітичної ситуації, *на перший план виходять питання забезпечення інформаційної безпеки держави*. Зокрема, результати аналізу поточного інформаційного впливу на Україну свідчать, що внаслідок геополітичного положення, наявності політичних, економічних та інших інтересів з боку держав-сусідів та інших країн світу, які претендують на роль провідних геополітичних гравців, наша держава є об'єктом безперервного, часто деструктивного інформаційного впливу.

В умовах нестійкого характеру та невизначеності перспектив світової економіки, посилення кризових явищ в окремих регіонах і країнах, передусім, боргової і банківської кризи в Єврозоні посилюється вплив глобальних і структурних дисбалансів на економічну сферу забезпечення національної безпеки України.

Перед Україною постають серйозні ризики та загрози, пов'язані із зростанням державного боргу; критичною залежністю ВВП та наповнення державного бюджету від експортних валютних надходжень; коливанням світових цін та попиту на продукцію ОПК, авіакосмічної, металургійної та хімічної промисловості; швидкою зміною світових цін на енергоносії; відсутністю ефективних внутрішніх механізмів захисту вітчизняного фінансового ринку від руйнівного впливу «гарячого» капіталу та похідних фінансових інструментів; необхідністю диверсифікації золотовалютних резервів у зв'язку з послабленням ваги долара США та євро у фінансовій

системі світу; поширенням в країнах-торговельних партнерах політики імпортозаміщення, що призводить до втрати Україною вагомих сегментів світових ринків.

Перелік економічних загроз національній безпеці часто виглядає як заплутаний клубок складних проблем, що породжують хронічне недофінансування оборони, науки, соціальної сфери, бідність населення, слабкі конкурентні позиції на зовнішніх ринках і т.п. Однак ключовими є лише кілька первинних проблем, від успішного вирішення яких залежить те, наскільки успішною і конкурентною буде Україна в майбутньому.

Логіка створення економічних передумов для вирішення завдань національної безпеки представляється наступною:

- базисом має виступити гарантування прав власності; крім того на шляху до розширення відкритості нашого ринку слід очікувати, що країни зі значними золотовалютними резервами та транснаціональні корпорації продовжать придбання знецінених активів в Україні, у першу чергу, реального сектору. Зазначене слід враховувати, зокрема, при проведенні національних заходів приватизації об'єктів державної власності;

- одночасно з цим повинна бути вирішена задача створення (відновлення) конкурентного середовища. Це – основа, без створення якої не слід очікувати інвестицій в необхідних економіці країни обсягах;

- надбудовою повинні виступити реалізація стратегії керованого розвитку і повернення держави в економіку як великого і ефективного власника та роботодавця. Для вирішення цього завдання необхідні ефективна боротьба з корупцією та формування ефективної системи підготовки державних управлінців та контролю над їхньою діяльністю.